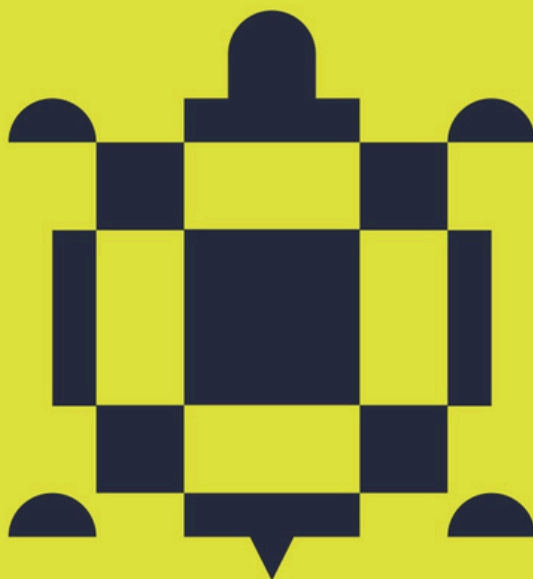

ÖRKÉNY
SZÍNHÁZ

Michael Ende - Gáspár Ildikó - Matkó Tamás

MOMO

A gyermek, aki visszaadta az embereknek
az ellopott időt

Rendező: Polgár Csaba

Momo

A gyermek, aki visszaadta az embereknek az ellopott időt

A magyar nyelvű szöveggönyv Győri László fordításának felhasználásával készült.

Játsszák:

Borsi-Balogh Máté, Friedenthal Zoltán, Für
Anikó, Józsa Bettina, Kövesi Zsombor, Máthé
Zsolt, Nagy Zsolt, Rába Roland m.v.,
Szaplenczay Mária, Takács Nóra Diána, Terhes
Sándor

Közreműködnek:

A Keleti István Művészeti Iskola diákjai

Együttműködő partnerek:

Delta Produkció
MáSínház

RENDEZŐ
DRAMATURG
DALSZÖVEGEKET
FORDÍTOTTA
DÍSZLET, JELMEZ
VILÁGÍTÁSTERVEZŐ
VILÁGÍTÁS-ASSZISZTENS
VISUAL DESIGNER
SZCENIKUS
JELMEZ-ASSZISZTENS
DÍSZLET-ASSZISZTENS
MŰVÉSZETKÖZVETÍTŐ
ASSZISZTENS
ÜGYELŐ
SÚGÓ
KONZULTÁNS
KONZULTÁNS

Polgár Csaba
Varga Zsófia
Kiss Judit Ágnes

Izsák Lili
Baumgartner Sándor
Szél Attila, Veres Gábor
Juhász András
Nyegota Krisztián
Frank Mónika
Kovács Alíz
Császári Viktória
Laky Diána
Dávid Áron
Horváth Éva
Bakonyvári Krisztina
Demeter Orsolya

BEMUTATÓ

2025. DECEMBER 19.

Az előadás a Bühnenverlag Weitendorf GmbH
engedélyével, a Hofra Kft. közvetítésével jött létre.

Még mielőtt felkelnél az ágyból, feküdj a hátadra, tedd a két kezéd a tested két oldalára. Lazítsd el a testedet, hunyd le a szemed.

Indítsd el a figyelmed belülről kifelé: először figyelj a testedre, érezd a takaró érintését a bőrödön, érezd át, ahogy a tested a matracba mélyed.

Érezd, ahogy minden lélegzetvétellel emelkedik a mellkasod. Elaludtad valamelyik testrészedet?

Zsibbad? Annak is szentelj figyelmet.

Majd szépen lassan kezdj el figyelni kifelé. Hagyd, hogy a világ hangjai elérjenek. Először a közeli hangok, például ha valaki szuszog melletted, vagy fő a víz a reggeli kávénak a konyhában. Ezután koncentrálj az utca hangjaira – persze csak ha eljutnak hozzád.

Amikor elértél a legtávolabbi hangokhoz, nyisd ki a szemed. Kezdheted a napot.

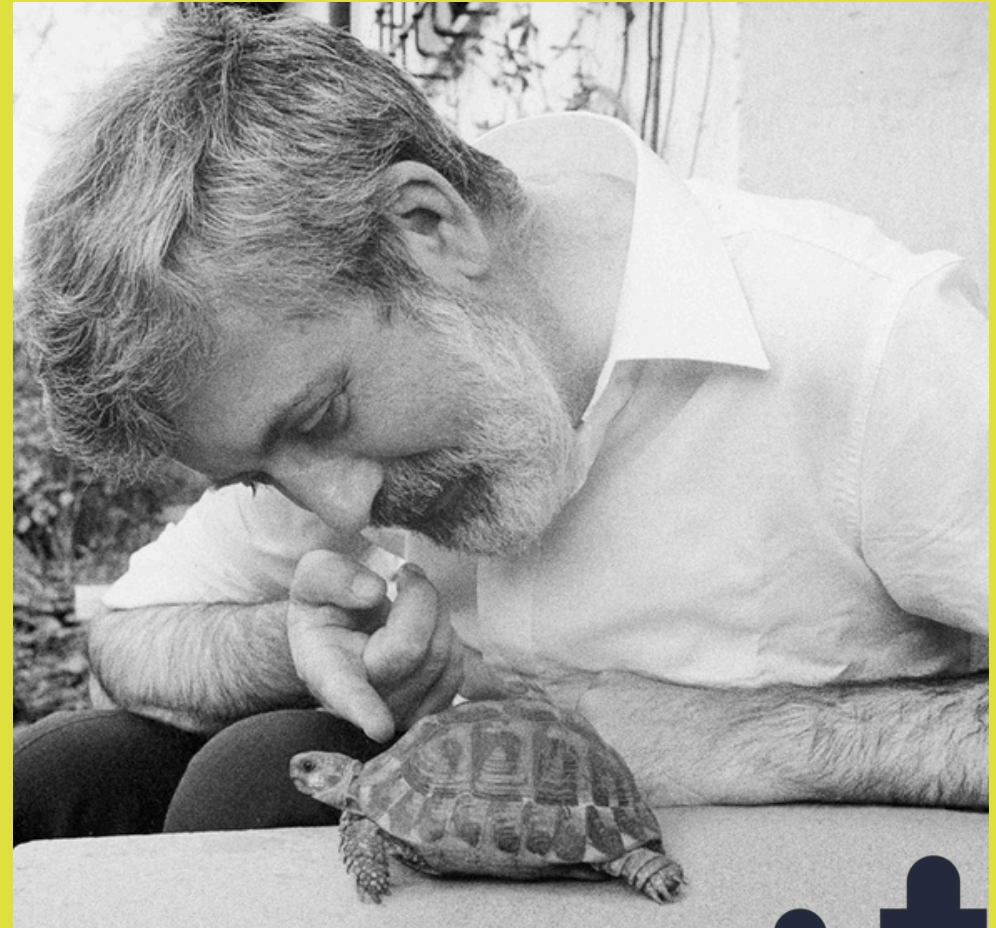
Michael Ende élete

*„az irodalmi szalonba csak egy ajtón,
a gyerekszoba ajtaján keresztül nem szabad bejönni”*

Michael Andreas Helmut Ende 1929. november 12-én született Garmisch-Partenkirchen-ben, Felső-Bajorországban, Luise és Edgar Ende gyermekeként. Apja sikeres szürrealista festő és szobrász volt, akinek a nácik hatalomra jutása után a Birodalmi Kulturális Kamara megtiltotta, hogy gyakorolja szakmáját.

1931-ben családjával egy müncheni művésznegyedbe költöztek. Ende már korán kapcsolatba került a képzőművészek és az írók világával, apja társaságába tartozott többek között Bertolt Brecht és Paul Klee. A szomszédjukban élt egy Fanti nevű kancsal és alkoholista festő, aki fiatalon, szerelmi bánatában főbe lőtte magát, ezért egész életében sapkát viselt. Ő nevelte és szórakoztatta az összes környékbeli gyereket, fantáziadús, improvizált történetei lenyűgözték Endét, alakját több történetébe is beleszötte. A kis Michael rendkívül rossz tanuló volt, később azt nyilatkozta, attól félt: „Ha nagyon belemerülök az egyszeregybe, akkor tönkremegy a fantáziám.”

12 évesen Münchenben átélte élete első bombatámadását, 1943-ban pedig Hamburg lerombolását. Még ebben az évben visszaköltöztek Garmisch-Partenkirchenbe, itt kezdett iskolatársa biztatására verseket és novellákat írni. 1944-ben müncheni otthonukat lebombázták, ekkor apjának több mint 800 műve megsemmisült. 1945-ben sok barátját behívták a hadseregbe és mindössze egynapos kiképzés után a frontra küldték. Két barátja rögtön az első napon elesett. Michael elmenekült édesanyjához Münchenbe, majd csatlakozott a náciellenes Bajorországi Szabadságfronthoz. Apja amerikai hadifogságba került.

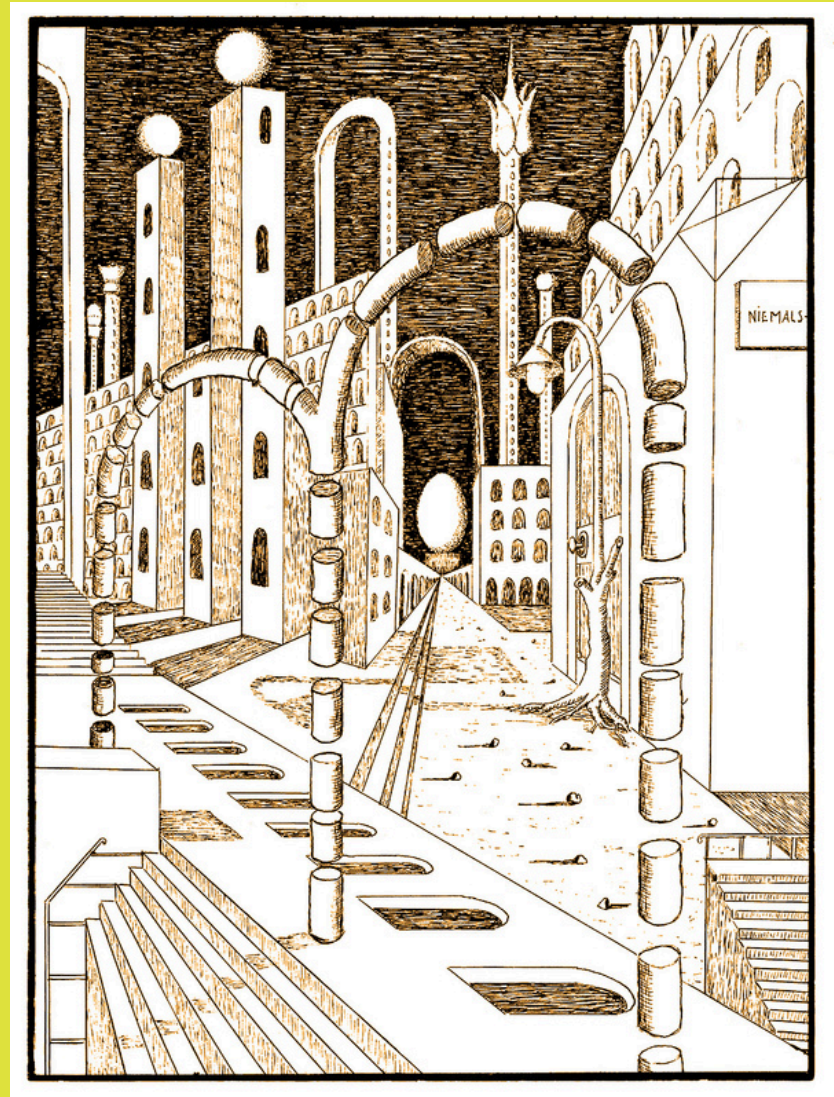

A háború után szülei kapcsolatba kerültek egy Rudolf Steiner tanait követő kis keresztény közösséggel, ezért Michael tanulmányait egy stuttgarti Waldorf iskolában fejezte be, ahol barátaival társulatot is alapított. Bár csak két évig járt az iskolába, annak emberközpontú szellemisége jelentős hatást gyakorolt későbbi írói munkásságára. Kétségtelenül ezek az évek voltak azok, amelyek ráébresztették az emberi alkotóképesség jelentőségére. A Waldorf-pedagógia egyik legfontosabb alapelve ugyanis, hogy a tanulókat ne csak elméletben képezzék, hanem önálló, kreatív cselekvésre ösztönözzék.

A müncheni Otto Falckenberg drámaiskola elvégzése után a lensburgi színházban kapott színészi állást, de 1951-ben visszaköltözött Münchenbe, hogy íróként próbáljon érvényesülni. Itt találkozott a színésznő Ingeborg Hoffmannal, akit később feleségül vett. Ő ismertette meg a kabarék világával. A következő években a müncheni Volkstheaterben volt színész, kabaréíró és rendező.

1954-től Ende filmkritikusként dolgozott a Bajor Rádiónál. Több kabaérjelenetet és színdarabot írt. Az ötvenes években intenzíven foglalkozott Bertolt Brecht-tel, leginkább színházteoretikai írása, a Kis Organon volt rá nagy hatással. Később eltávolodott Brecht azon véleményétől, hogy a színháznak és az irodalomnak a közönséget politikai nézetekre kell nevelnie. 1956-ban több hónapot töltött Olaszországban, Palermóban, ahol lenyűgözték a nagy tereken kalapozó történetmesélők. Ekkor fogalmazódott meg benne a vágy, hogy ő is ilyen történeteket írjon.

1957-ben született meg a Gombos Jim és Lukács, a masinista, majd Gombos Jim és a rettegett 13. Az idegen nyelvű fordítások meghozták számára az anyagi függetlenséget, ezért ott hagyta a rádiót, és teljes idejét az írásnak szentelte.

1971-ben feleségével együtt a Rómától délre található Genzanóba költözött.

1973-ban látott napvilágot meseregénye, a Momo avagy különös történet az időtolvajokról és a gyerekekről, aki visszaadta az embereknek az ellopott időt. A saját maga illusztrálta kötet hatalmas sikert aratott. 1979-ben fejezte be legismertebb művét, A Végtelen Történetet. A Végtelen Történetből és a Momóból és is film készült. Ende egyikkel sem volt elégedett, előbbi olyannyira giccsesnek és kommersznek találta, hogy pert is indított az alkotók ellen, de néhány jelenet kivágásán kívül nem ért el semmit.

A következő években számos mesekönyve (Álomfaló csodamano, Norbert Nackendick vagy a csupasz orrszarvú, Sátánármányosparázsvarázspokolikőrpuncspancszlódító-bódítóka), zenés és prózai darabja, novelláskötete (Tükör a tükörben - Egy labirintus), valamint verseskötete (Álmok zsibvására. Éjféle dalok és halk balladák) is megjelent.

1985-ben meghalt felesége, Ingeborg Ende. Ende szakított Olaszországgal, és visszatért Münchenbe. Itt találkozott ismét japán fordítójával, Mariko Satóval, aki felkeltette érdeklődését a japán kultúra iránt. 1989-ben összeházasodtak, és Ende ugyanebben az évben megkapta a Szövetségi Érdemkeresztet. 1992-ben Japánba utaztak, hogy megünnepeljék az ott különösen nagy sikert arató Momo egymilliomodik példányának eladását.

1995. augusztus 28-án hunyt el Stuttgartban.

Habár Michael Ende kiadott műveinek példányszáma 1992-ben elérte a 15 milliót, az irodalomkritikusok teljes mértékben mellőzték az író. Ende így nyilatkozott erről: „Minden ajtón keresztül beléphetünk az irodalmi szalonba: a börtönajtón, az örültek háza ajtaján, vagy a bordélyház ajtaján keresztül, csak egy ajtón, a gyerekszoba ajtaján keresztül nem szabad bejönni.”

A könyv tusrajzait és a borítót is Ende készítette.
Több rajz készült, mint amennyi végül a kötetbe
került. Így képzelte el például a szerző Momót,
Idegenvezető Gigit és Utcaseprő Beppót:

A Momo

Hiába kapta meg Ende a Gombos Jimért a Német Ifjúsági Könyvdíjat, a valódi elismerés elmaradt. A német kulturális elit nem tartotta komoly írónak, azzal vádolták, hogy a valóság ábrázolása helyett fantáziavilágba menekül, és kitalált történeteivel eltorzítja a gyerekek valóságérzékelését. 1971-ben Ende végül elhagyta szülőföldjét, feleségével Olaszországba utazott, „ahol a művészet, a fantázia, a költészet ugyanolyan létszükséglet, mint az evés vagy az ivás”, és ott újra nekiállt Momo történetének. Később azt nyilatkozta, Németországban nem tudta volna megírni a regényt.

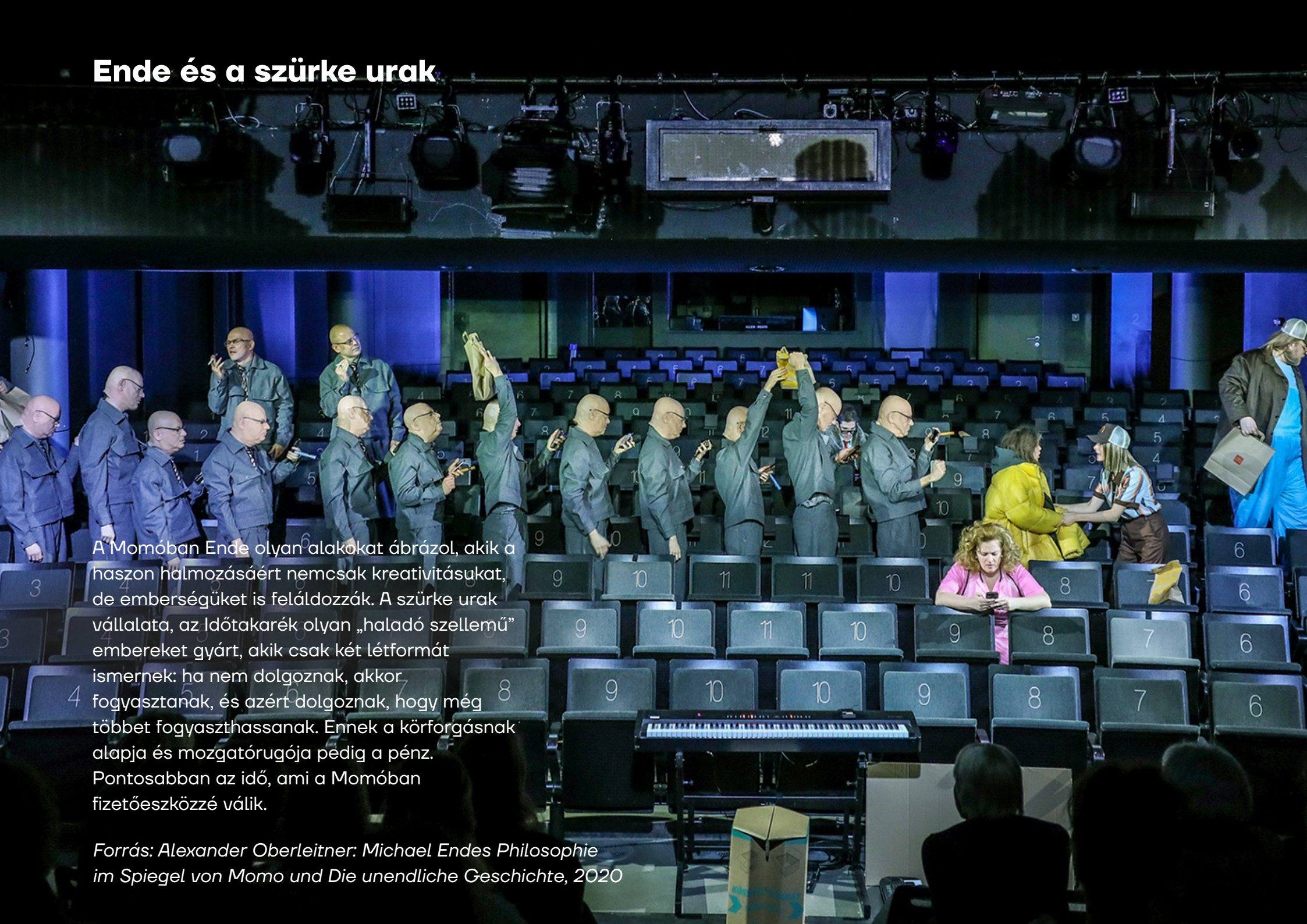
A Momo szerelmi vallomás Ende választott hazájához, amely menedéket nyújtott neki, ahol fellelegezhetett és – mint Momo a régi amfiteátrumban – meghívhatta magához a barátait és csak szemlélődhetett. Megadta a regényének, amit Momo a barátainak: időt. Miután Genzanóba költözött, hagyta, hogy a történet vezesse őt. „Rettentő lassan haladok” – mondta büszkén Ende, aki kedvenc állatának a teknősbékát választotta. A regénnyel végül hét év alatt készült el.

A könyv tusrajzait és a borítót is Ende készítette. Több rajz készült, mint amennyi végül a kötetbe került. Így képzelte el például a szerző Momót, Idegenvezető Gigit és Utcaseprő Beppót:

Forrás: michaelende.de

Ende és a szürke urak

A Momóban Ende olyan alakokat ábrázol, akik a haszon halmozásáért nemcsak kreativitásukat, de emberségüket is feláldozzák. A szürke urak vállalata, az Időtakarék olyan „haladó szellemű” embereket gyárt, akik csak két létformát ismernek: ha nem dolgoznak, akkor fogyasztanak, és azért dolgoznak, hogy még többet fogyaszthassanak. Ennek a körforgásnak alapja és mozgatórugója pedig a pénz. Pontosabban az idő, ami a Momóban fizetőeszközzé válik.

Forrás: Alexander Oberleitner: Michael Endes Philosophie im Spiegel von Momo und Die unendliche Geschichte, 2020

Arról, hogy Fusit, a fodrászt, akit először beszerveznek a szürke urak, kapitalista társadalmi struktúra veszi körül, Fusi nem tehet; az viszont, hogy ezt a gondolkodásmódot milyen mértékben teszi a magáévá, kizárólag a saját felelőssége.

Marx azt mondja, „A lét határozza meg a tudatot.” Számomra ez az állítás elfogadhatatlan. Marx szerint a külső körülmények, a társadalmi rend, a hatalmi viszonyok és a gazdasági feltételek teljes mértékben meghatározzák az ember tudatát. Számomra az ember méltóságának lényege éppen abban áll, hogy – a világon egyedülként – képes megszakítani az oksági láncolatot, és önmagából kiindulva teremtő lénné válni, valami újat alkotni. Ezzel ismét visszajutunk a fantázia kérdéséhez.

Forrás: Michael Ende: Phantasie/Kultur/Politik, 1982 – részlet az Endével készült beszélgetésből

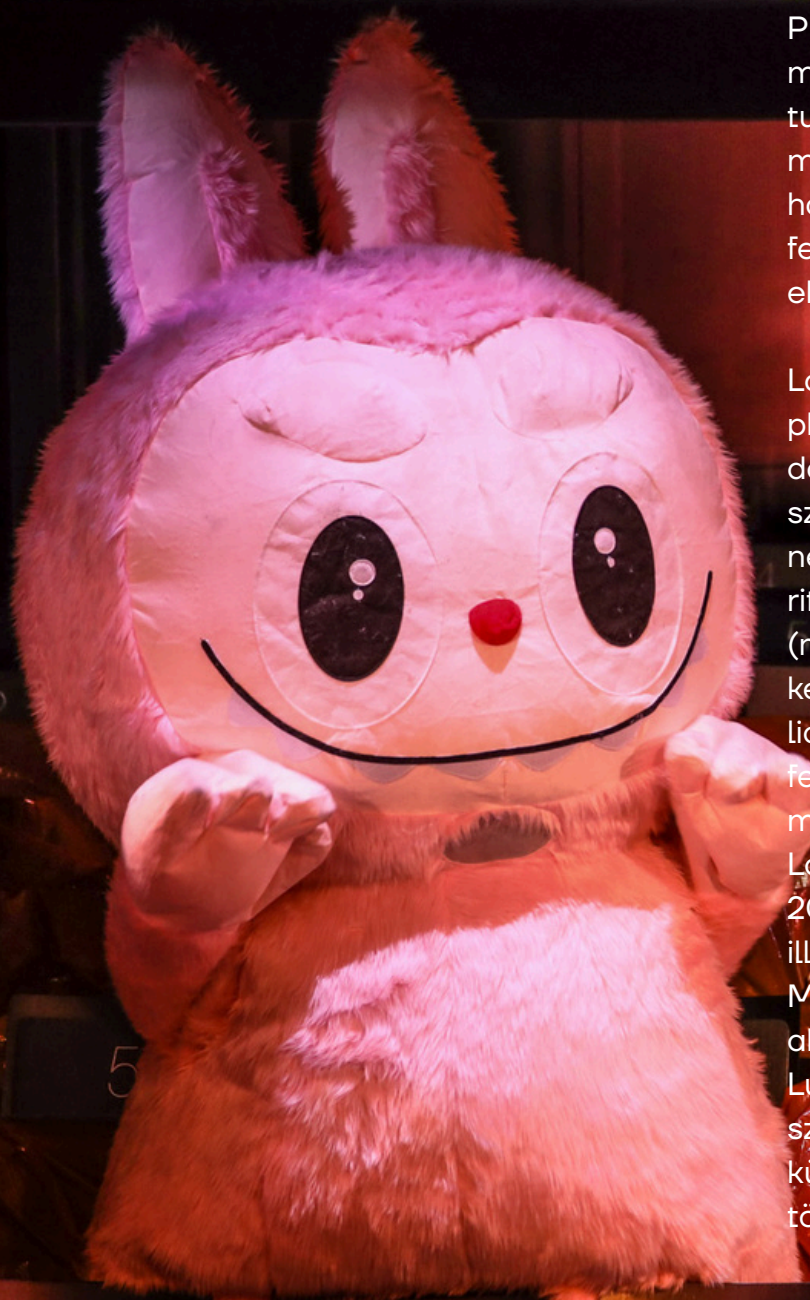
Milbacher Róbert: Atráskó zokog avagy kinek ír az író, ha mesét ír?

Jól ismertek azok a Weöres Sándorral kapcsolatos anekdoták, amelyek hol kérkedve, hol kajánkodva azt sugallják, hogy a magyar gyerekvers ikonikus alakját egyáltalán nem érdekelték a gyerekek. Sebő Ferenc elbeszéléséből tudunk egy forgatásról, amelynek során a költőt összeengedték az óvodásokkal, hogy a spontán találkozást filmre vegyék. De elég rövidre sikerült a felvétel, mert amikor a mester kinyújtotta a kezét a gyerekek felé, hogy ismerik-e az Egy, megérett a meggy kezdetű mondókát, az ovisok persze harsogva folytatták, mire Weöres csak annyit tudott kinyögni, hogy „ismerik, hát ezek ismerik”. Vagy egy másik anekdota szerint egyszer megkérdezték Weörest, hogy ugye gyerekeknek szánta a verseit, mire azt válaszolta, hogy egyáltalán nem, sőt őt bizony egyenesen zavarják a gyerekek, mert mindig bántják a macskáját, és különben sem gyerekverseket, hanem verseket ír, mert a gyerekek nem hülyék, csak kicsik. Petri György révén maradt fenn az a vallomás, miszerint Weöres azt mondta volna: „Gyermekek nem lévén a gyermekeket sem nem ismerem, sem nem szeretem.”

(...) A meseolvasás vonzereje is abban áll, hogy a mágikus, metaforikus világlátás olyan összefüggésekhez enged hozzáférést, amelyekhez a racionalitáson és metonimikusságon alapuló varázstalan felnőttlet nyelve nem képes közel engedni. Ha igaz van Eric Berne-nek, márpedig miért ne lenne igaz, a minden felnőtt tudatában ott élő és ható gyermeki réteg megköveteli a magáét, vagyis vágyik mind a kifejeződésre, mind pedig a felnőtté válás során eltűnt, és így veszteséggé vált megélt világának pótlására. (Valószínűleg ezért is annyira fogékony az ember az összeesküvés-elméletekre, konteókra és mindenféle zagyva ezoterikus hiedelmekre.)

A jó mese feladata (...) semmiképpen sem az, hogy a felnőtté válás szolgálatában állva, a felnőttiségre felkészítve a gyereket szabályozza, és egyben elszegényítse a gyerekkor sajátos logikájú mágikus világlátását, hanem éppenséggel ehhez hasonló mágikus rétegeket kellene felszabadítania még a felnőttek szükségszerűen józan, de sivárnak érzékelt valóságában is.

Forrás: Élet és Irodalom, LXIX. évfolyam, 3. szám, 2025. január 17.

Puha szőr, nagy szemek, még annál is nagyobb mosoly, amely kilenc kicsi fogacskát villant ki. Mit tud egy aprócska, hosszú fülű manó bizarr – sőt, már-már rémisztő – vigyorral az arcán, hogy hosszú sorok kígyóznak érte külföldön, felrobbantotta a TikTokot, és kisebb vagyont kérnek el érte – másodkézből is?

Labubu egy gyűjthető dizájnfigura, amelyből létezik plüssváltozat is, de gyakoribbak a PVC-ből készült darabok. Különböző méretekből készül, különböző szériák szerint. A termék olyan népszerű, hogy nemrég egy első generációs, 130 centis, igazi ritkaságnak számító, zöld Labubu 150 ezer dollárért (majdnem 53 millió forintnak megfelelő összegért) kelt el egy pekingi aukción, ahol mintegy ezren licitáltak rá. De az Egyesült Államokban is akkora a felhajtás körülötte, hogy autókat törtek fel, csak mert a kis manó ott figyelt az anyósülésen. Labubu története nem most kezdődött, hanem 2015-ben, amikor a hongkongi születésű grafikus-illusztrátor, Kasing Lung megalkotta a *The Monsters* című gyerekkönyv-trilógiáját. Labubu – aki egyébként lány – egyike a sorozat szereplőinek. Lungot, aki hétévesen Európába költözött a szüleivel, a skandináv mitológia inspirálta, különösen a manókról és koboldokról szóló történetek.

**Labubu-mánia:
Ijesztő is, drága
is, mégis
mindenki őt
akarja**

A figurákat zsákbamaczka-szerűen, meglepetésdobozokban árulják, így sosem tudhatjuk előre, vajon olyat sikerült-e kifognunk, amilyen már van otthon, vagy a hön áhított példányt, esetleg a szerencse ránk mosolygott, és egy ritkaságnak számító plüss lett a miénk. A rajongók és a gyűjtők a felbontás pillanatait rendszerint videóra veszik, hogy megörökíthessék az első reakciójukat: örömkönnyeket hullatnak, vagy kisebb dührohamot kapnak, mert egy már meglévő példányt húztak ki újra.

Forrás: <https://wmn.hu/wmn-zizi/65178-labubu-mania>

Ah, Momo... – Gáspár Ildikó gondolatai

2023 őszén kezdtem el foglalkozni a Momóval, és mivel a kölni színházban készültem megrendezni, logikusnak tűnt, hogy az adaptációt is németül írjam. Korábban soha nem írtam németül regényadaptációt. Felszabadító volt idegen nyelven írni. Felhívtam Matkó Tamás zeneszerzőt, azzal, hogy most dramaturgiailag is zenés színdarabban gondolkodjunk. A zene, a közös zenélés legyen az, ami ezt a kis közösséget összetartja, amiben, mindegy, hogy ki honnét jön, de mindenki megtalálja a „helyét”. Persze, egy zenés színdarabhoz dalok is kellenek, a dalokhoz pedig dalszövegek. Szerencsém volt: ahogy elkezdtem olvasni Michael Ende verseit, németül olvasva hamar kiderült, hogy mind ugyanabból a világból, ugyanabból az univerzumból származnak, mint a regény. Több kötetnyi vers elolvasása után találtam meg azokat, amelyekről el tudtam képzelni, hogy a Momo szereplői énekeljék. És így alakította az anyag a formát: a Michael Ende verseiben visszatérő témák, motívumok – a barátság, a szeretet, a magány, az elveszettség, a humor, a játékosság – erősítették a regény ugyanezen témáit és sokat segítettek abban, hogy ezt a 400 oldalnyi regényt értelmes, de terjedelmében a gyerekek számára is befogadható hosszúságú színdarabbá tudjam átdolgozni.

Michael Ende Németországban hasonlóan fontos és szeretett író, mint Magyarországon Lázár Ervin. (Bár előbbi nálunk is közismert és szeretett író, utóbbiról Németországban sajnos alig hallottak.) Németországban bárhol, bármikor, ha megkérdezte valaki, hogy „És most mit csinálsz?”, egy idő után már a reakciót előre tudva, boldog vigyorral mondtam a szót, mint valami titkos gyerekkori jelszót: a Momó-t. „Ah, Momo...”- lágylt el a kérdező arca, mert a jelszó működött. És működik az egész világon, Magyarországon is: gyerekek és felnőtt gyerekek találnak vissza oda, azokhoz az értékekhez, amelyeket nem szabad elfelejtenünk, hogy kisebb és nagyobb közösségeinket ne az önmagunk vagy mások által ránk erőltetett rend és kényszer tartsa össze, hanem a hit abban, hogy számíthatunk egymásra, mert képesek vagyunk hallgatni és hallani.

Mi a Figyelem? – Matkó Tamás gondolatai

A zenéhez fűződő viszonyomon keresztül tudom ezt legjobban megragadni. A pusztá hangnak ugyanis nincs önmagában jelentése. És mivel a hang maga a „történés”, az elmének nem kell leküzdenie olyan akadályokat, mint például **egy** szó hallatán, ami egy fogalmat jelöl, amihez különféle érzelmet, gondolatot társítunk. **Egy** hang „tapasztalása” tehát közvetlen és minden prekonceptiótól mentes. Így érzékeli Momo maga körül a világot. Vagy például az az idős, falun élő hölgy, aki az anekdota szerint **Ligeti György** 100 metronómra írt darabját látva nem a 20. századi zenetörténet avantgarde újítását és radikális **experimentalizmusát** fedezte fel fel a műben, hanem az utolsó metronóm elhallgatásánál bekövetkező csendet, amibe az élet megszűnésének pillanatát hallotta bele (https://www.youtube.com/watch?v=NBf7QWmSOKo&list=RDNBf7QWmSOKo&start_radio=1). Az igazi figyelem hatással van a megfigyeltre: Ahogy a kvantummechanikában a megfigyelés (mérés) drámaian megváltoztatja egy részecske viselkedését, úgy változnak a karakterek is **Momo** jelenlétében, hiszen a figyelemnek személyiségformáló hatása van. Hallgassunk is, ne csak halljunk!

**„Mindenki képes az időn kívül
kerülni” – beszélgetés Polgár
Csabával**

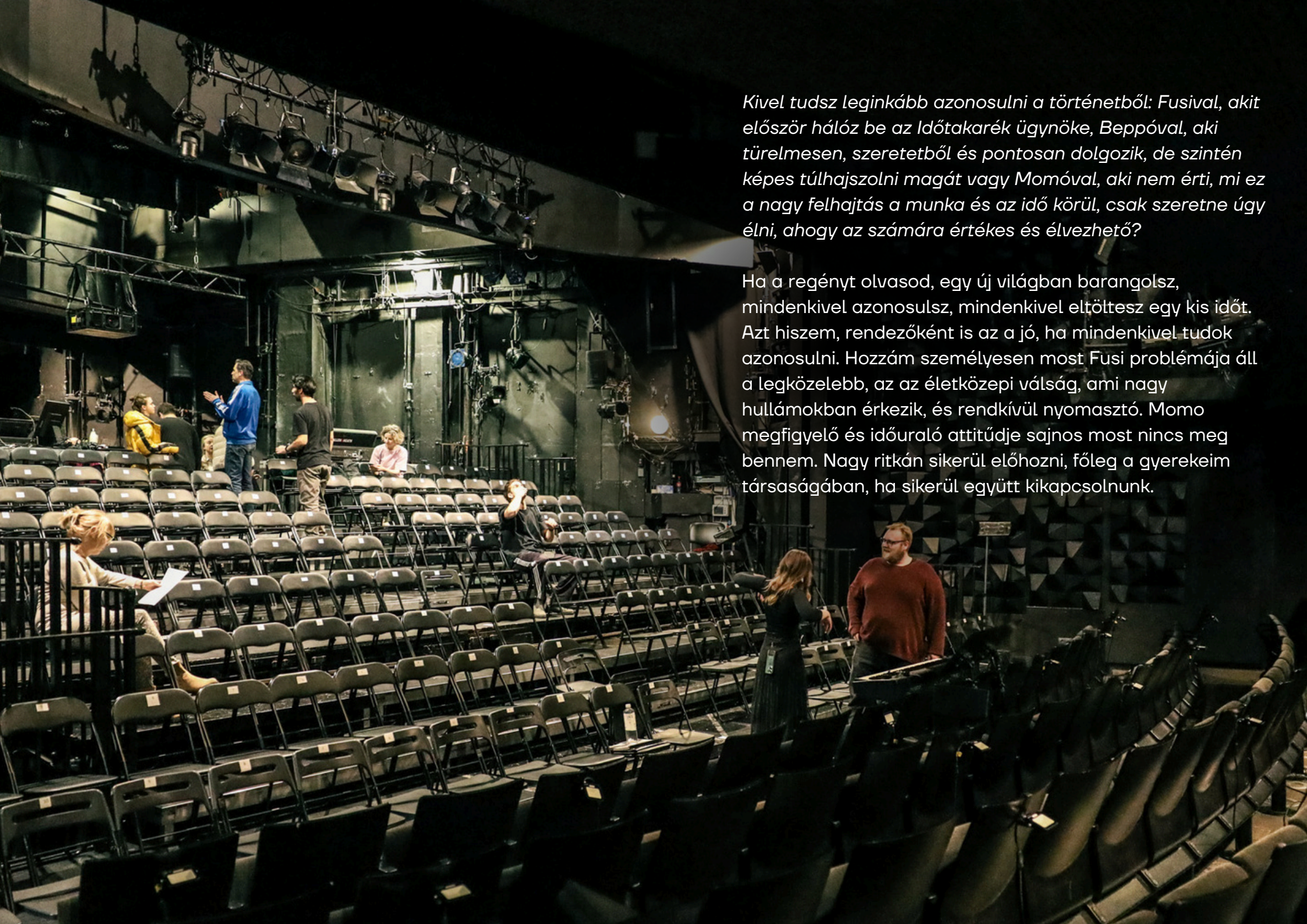
Miért esett a választás épp a Momóra?

Az Örkény Színházban azt a hagyományt szerettük volna folytatni, ami a Csoda és Kószával vagy A Sötétben Látó Tündérrel elindult – családi előadást szerettünk volna készíteni. Amikor elkezdtünk konkrét címekről ötletelni, Gáspár Ildikó épp a Momót rendezte Kölnben. Miután elküldte nekünk a szövegkönyvet, hamar eldőlt, hogy ezzel foglalkozzunk. A Momo a színházról is szól: hagyjuk szárnyalni a fantáziánkat, kreativitásunkat vagy előre legyártott formák mentén, a fogyasztói társadalom igényeihez igazodva alkotunk és kizárjuk a gyermeki nézőpontot. Pedig sok helyzetben hasznos, sok feszültséget tud levezetni, ha képesek vagyunk néha Momo szemével látni magunkat.

*Más gyerekelőadást rendezni, mint felnőtteknek szólót?
Próbálsz kevésbé metaforikus lenni, működik benned
valamiféle nevelői szándék ilyenkor?*

Az a tapasztalatom, hogyha egy kép vagy zene zsigerileg hat, akkor azt mindenki érti. A gyerekek nem feltétlenül ugyanúgy interpretálják, mint a felnőttek, de ha pontosak és nem öncélúak a képek, illeszkednek a történetbe, akkor mindenki számára hozzáférhetőek. A környezetemben sokan olvasták Momót, többen már felnőttként, és így váltak rajongóivá. Ha jól csináljuk, mindenki talál az előadásban olyat, amit el tud vinni magával. Szóval alapvetően nem dolgozunk másképp, viszont például fontos, hogy most ne azt a cinikus, ironikus, sokszor negatív élű humort használjuk, mint általában, hanem valami sokkal őszintébb, „nagyobb nyitott szemű”, gyermeki humort. Ez nagy feladat, mert sok régi berögződést kell megpiszkálni.

Kivel tudsz leginkább azonosulni a történetből: Fusival, akit először hálóz be az Időtakarék ügynöke, Beppóval, aki türelmesen, szeretetből és pontosan dolgozik, de szintén képes túlhajszolni magát vagy Momóval, aki nem érti, mi ez a nagy felhajtás a munka és az idő körül, csak szeretne úgy élni, ahogy az számára értékes és élvezhető?

Ha a regényt olvasod, egy új világban barangolsz, mindenkivel azonosulsz, mindenkivel eltöltesz egy kis időt. Azt hiszem, rendezőként is az a jó, ha mindenkivel tudok azonosulni. Hozzám személyesen most Fusi problémája áll a legközelebb, az az életközepi válság, ami nagy hullámokban érkezik, és rendkívül nyomasztó. Momo megfigyelő és időuraló attitűdje sajnos most nincs meg bennem. Nagy ritkán sikerül előhozni, főleg a gyerekeim társaságában, ha sikerül együtt kikapcsolnunk.

Fontos neked, hogy az előadásban Momóból semmiképp ne váljon giccses, érzelmős gyerekfelnőtt, aki rávezet minket az abszolút igazságra, hanem csak egy természetéből adódóan figyelmes, kíváncsi gyerek legyen. Milyennek látod őt? Létezik olyan koncentrált figyelem, mint ami neki megvan?

Talán ennyire koncentrált nem létezik, de azt a jelenséget szerintem mindenki ismeri, hogy egyszerűen vannak olyan emberek, akiknek jó a közelében lenni. Ez apró dolgokban is megjelenhet, például ha az ember felszáll a buszra, és van három szabad hely, akkor gyorsan eldől, hova ül le. Mindig van oka, hogy miért épp amellet az ember mellett foglalysz helyet. Egy könyvben vagy egy előadásban ennek az esszenciáját kell megtalálni. Egy regényadaptációnál mindig felmerül, hogy olvasva az ember kialakít magában egy képet a szereplőkről, elkezd hozzájuk kötődni, lesz a fejében egy elképzelt szereposztás, aztán bejön a színházba, és rájön, hogy a valóságban ez máshogy fog kinézni. A színészek hozzáadják ehhez a képhez a saját személyiségüket, gondolkodásukat. Ha jól csináljuk, akkor nem azt fogom érezni, hogy „elrabolják tőlem Momót”, hanem hogy Szaplanczay Marika által bonyolultabb, izgalmasabb lett a figura.

Szerinted miért fontos a regényben, hogy nem tudjuk, Momo hol és mikor született, kik a rokonai, mikor került a városba, és ezáltal metafizikusan is megragadható a személye?

Van Momóban egyfajta „alienség”, a semmiből jön, de itt van nekünk és próbálunk vigyázni rá. A könyv úgy filozofikus, hogy nem akar neked semmit megmagyarázni, egyszerűen csak szórakoztat, magával ragad a történet, és talán megpendít olyan húrokat, megidéz olyan emlékeket, amikből mégis összeáll egy filozófia.

Az előadás szünetét is megtöltitek tartalommal, a gyerekek az előtérben színes plakátokat gyártanak. Van értelme úgy tüntetni, hogy a táblákra írt üzeneteket nem olvassák a címzettek? Lehetséges a gyerekeket már ebben a korban társadalmi felelősségvállalásra és kollektív cselekvésre ösztönözni?

Ezt nem mondanám politikai akciónak, inkább az a célunk, hogy mindenki kicsit résztvevőnek érezze magát. Egy előadás szerintem már akkor elkezdődik, amikor az ember jegyet vesz rá, már abban a pillanatban megfogalmazódnak benne elvárások, és szerencsés esetben aztán el is visz valamit magával. Ezt gondoltuk tovább, és a regényből következett, hogy a nézők, a gyerekek mondják ki azokat a mondatokat, amiket szívesen megosztanának a többiekkel. Kíváncsiak vagyunk, vajon meg tudják-e fogalmazni, ők hogy érzik magukat, szükségük van-e több időre, jól gazdálkodnak-e az idővel, ellopják-e az idejüket. Ez a tüntetés nem valami ellen irányul, senkit nem akarnak leváltani, csak azt akarják, hogy mindenki nyissa fel a szemét.

*Talált térben játszódik az előadás: ez a szövegből következő
praktikus döntés vagy tudatosan azt célozza, hogy lebontsa a
játékos és a nézők közti hierarchiát?*

Az új évad szlogenje, amit most kezdtünk Gáspár Mátéval, hogy „Éljen a kérdőjel, vesszen a pont!”. A cél az, hogy a saját, jól megszokott rutinjainkra is rákérdézzünk, ezért a térre is másképp nézünk rá, a nézőinknek is más nézőpontot kínálunk. Fontos, hogy ez a történet a nézők között, a nézőtéren játszódik. Izsák Lili, az előadás látványtervezője vetette fel először ezt az ötletet, és én rögtön tudtam kapcsolódni hozzá. Ha a nézők legközelebb visszajönnek, lehet, hogy épp ott fognak ülni, ahol korábban Beppo sepert, vagy Fusi a szürke urakkal beszélgetett.

*Hogyan lehetne ma kicsit kevésbé terhelt viszonyunk az
idővel, ha nem is olyan happy enddel végződő, mint a
Momóban?*

Őszintén szólva nem tudom. A Föld nem méri le, hogy mennyit forog, csak teszi a dolgát. Mi teremtettük meg az idő rendszerét, amivel zsákutcába is szorítottuk magunkat. Visszabontani már nem lehet, de megpróbálhatjuk kicsit lakhatóbbá tenni. Tartalmas időből kellene több, amikor nem nézünk az órára, fogalmunk sincs, mennyi idő telik el.

Milyen hatással van a figyelemre az, hogy a színház közösségi műfaj?

A színház mindig közösségi létezést feltételez: a műszaktól kezdve a gazdasági irodáig egy közösséget alkotunk, van, akivel ritkábban találkozunk, van, akivel gyakrabban, de a cél közös: jó színházat csinálni. Ha valakivel sok időt töltesz, akkor bizonyos dolgokat már rutinszerűen tudsz róla, ez néha segíti a koncentrációt, mert pontosabban, magabiztosabban tudtok együtt dolgozni, néha viszont terhelő. Ilyenkor résen kell lenni, és el kell kapni ezeket a pillanatok, hogy mindig úgy tudjunk egymásra nézni, mintha nem tíz éve dolgoznánk együtt. A koncentráció képességét is gyakorolni kell.

A próbafolyamatot a MáSszínház részvételével kezdtétek, beszélgettetek, közös játékokat játszottatok. Miért érezted fontosnak a közös munkát?

A Momo játékossága miatt szerettem volna velük együtt dolgozni. Amikor nyílt napon jártam náluk, azt éreztem, hogy nagy hangsúlyt fektetnek a gyermeki kreativitás kibontakoztatására, megtartására. Minden színész innen indul: ez a fajta játékosság, kreativitás viszi őket erre a pályára. Ha a színészet megélhetéssé válik, ez az öröm gyorsan el tud párologni. Úgy éreztem, hogy a MáSszínháznál ezen van a hangsúly, az egymásra való figyelemből, a fantáziából, a kreativitásból építkezik minden, hogy sokat tanulhatunk tőlük.

Az interjút készítette: Dudra Zsófia

MI AZ IDŐ?

Az időt őskortól egészen az első ipari forradalomig főként ciklikusan értelmezték a mindennapokban: nappal és éjszaka, különböző évszakok váltakozása. Az első óra így maga a nap lett, melynek mozgása az égbolton, árnyékának hossza és iránya a földön a legalapvetőbb időmérő eszközzé vált.

Szent Ágoston szerint azért tudunk az idő létezéséről, mert az ember képes elraktározni az őt érő benyomásokat. Ezek előhívása teremti meg az idő három dimenzióját: amikor emlékezünk, a múltat tartjuk életben, amikor várakozunk, a jövőt hívjuk elő, amikor pedig az adott pillanatban létezzünk és cselekszünk, az a jelen, az egyetlen valódi idősíki.

A modern afrikai filozófus, John Mbiti az időt kétdimenziós jelenségként értelmezi, amely végeláthatatlanul hosszú múltból és élénk jelenből áll. Az első dimenzió a sasa: a most, a közelmúlt és a közeli jövő, ami megtapasztalható. A második dimenzió a zamani: a mérhetetlen, végtelen múlt, amelyben az események előbb-utóbb örök életre térnek. Nincs szó a távolabbi jövőre, mert az nem létezik. Az idő eseményekből áll, az időt meg kell tapasztalni ahhoz, hogy létezzen. Az idő iránya hátrafelé mutat, mivel nem mi megyünk a jövő felé, hanem az közeledik hozzánk.

A buddhista időszemlélet a jelen fontosságát és egyedi valóságosságát hangsúlyozza. A meditációkban használt zen bot például ennek a jelenközpontúságnak a tárgyi szimbóluma, amelynek használata emlékeztet arra, hogy a mosttal foglalkozva érhetjük el a belső megvilágosodást. A buddhista tradíció ciklikus időfelfogása a körforgás elvére épül. Az idő nem egy irányba mozdul, hanem visszatérő mintázatokban ismétlődik és újjászületik.

Mark Fisher angol filozófus szerint a neoliberalizmus korában az idő elvesztette lineáris progresszivitását, és fragmentálttá, kaotikussá vált. Fisher szerint a kapitalizmus lassan eltörli a jövőt, a változás ígéretét, a kortárs kultúra pedig benne ragadt a múlt végtelen újragondolásának és visszajátszásának ördögi körében. Hamarabb tudjuk elképzelni a világ végét, mint a kapitalizmus végét, mert nem látunk lehetséges alternatívát.

A kapitalizmus tértnyerésével uralkodóvá vált a nyugati, teleologikus időkonceptió, amely a történelmet fejlődésként fogja fel, ami valamiféle isteni elrendelés vagy valamilyen cél beteljesítése felé halad. Az idő eszerint a felfogás szerint kisebb részekre osztható, amelyek eladhatók és megvehetők - ez a bérrel fizetett munkaóra az alapegység. Az idő a termelés ideje, a cél a profitmaximalizálás, a rendszer pulzusa pedig a tőke.

MI AZ IDŐ?

MI AZ IDŐ?

A modernitásban a munkaidő és a szabadidő egymás ellenfogalmaivá váltak. Ha a munkával töltött idő nem a mindennapi élet szerves részeként értelmeződik, a szabadidő sem autonóm terület, hanem elsősorban a munkaidőre való felkészülés ideje, valójában olyan pihenőidő, amikor újratöltjük kapacitásainkat a munkára. Theodor Adorno szerint a hobbik választásának szabadsága is illúzió, mivel ezek a tevékenységek a szervezett szabadság kényszere alatt állnak, és azt a hamis tudatot erősítik, hogy a munkán kívüli időben az egyén szabadon cselekszik. A szabadidőipar olyan jelenségei, mint például a turizmus, ugyanolyan profitorientált logika szerint jönnek létre, mint a munka, mert a szervezett szabadságnak kényszerítő ereje van.

„Megnyugszom, ellazulok. Eltávolodik tőlem minden külső zaj és belső gond. Átadom magam a nyugalomnak...” – A pszichológia például az autogén tréning eszközeivel a jelen pillanatba való visszatérés képességét erősíti, hiszen a szorongás gyakran a jövőről gyártott téves és sokszor katasztrofizáló hipotézisekből fakad.

ZEN KOAN

Egyszer egy szerzetes odafordult Dzsódzsú zen mesterhez:

- Kérlek, taníts!
- Reggeliztél? – kérdezte vissza Dzsódzsú.
- Igen! – felelte a szerzetes.
- Akkor mosd el az evőcsészédet! – mondta Dzsódzsú.

A szerzetes ezt hallva rögtön elérte a megvilágosodást.

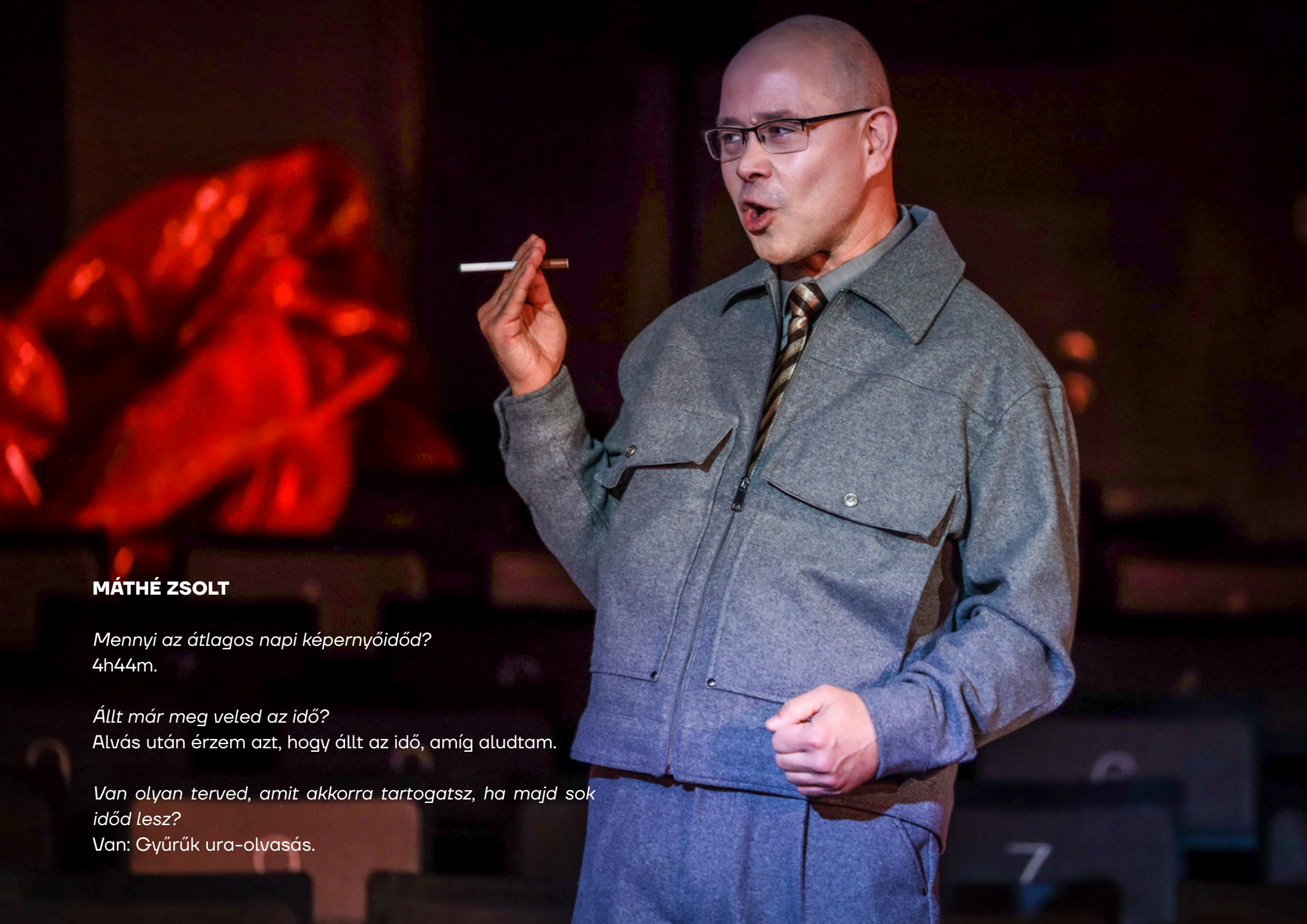
A man with glasses and a brown jacket stands in the center of a theater, surrounded by rows of dark seats with yellow numbers. The lighting is warm and focused on him.

NAGY ZSOLT

*Mennyi az átlagos napi képernyőidőd?
Három és fél óra.*

*Mennyire vagy tudatos az időbeosztásban?
Minden perc be van osztva.*

*Állt már meg veled az idő?
Egyszer ültem a vonaton, Agárdra utaztam, kinn esett az
eső, és Arvo Pärt-t hallgattam, a Spiegel im Spiegel.
Úgy tűnt, minden másodpercnél súlya van, és ezt még
fokozták a vonatablakban tovatűnő város fényei. Boldog
voltam és könnyű.*

MÁTHÉ ZSOLT

*Mennyi az átlagos napi képernyőidőd?
4h44m.*

*Állt már meg veled az idő?
Alvás után érzem azt, hogy állt az idő, amíg aludtam.*

*Van olyan terved, amit akkorra tartogatsz, ha majd sok
időd lesz?*

Van: Gyűrűk ura-olvasás.

TAKÁCS NÓRA DIÁNA

Szokott lenni felesleges időd? Ha igen, mit kezdesz vele?
Felesleges időm nem sok van, ha lehet egyáltalán így nevezni, mert ha váratlanul felszabadul valamennyi, akkor igyekszem az egyébként feszes időbeosztásomat elviselhetőbbé tenni, és a teendők közül elvégezni azt, ami lehetséges. A pihenésre is igyekszem időt szakítani, amit kutyzással, olvasással, barátokkal szeretek tölteni.

Van olyan terved, amit akkorra tartogatsz, ha majd sok időd lesz?
Ha egyszer sok időm lesz, akkor szeretnék utazni. Szeretnék úgy bejárni egy országot, hogy nincsen megtervezve, hanem ahogy jól esik. (Ehhez persze nem csak időre, hanem pénzre is szükség van.)

Mi a viszonyod az előadásban játszott karakteredhez, találsz benne hasonlóságot magaddal, van olyasmi, ami vonzó vagy ami rémisztő benne?
Fusi olyan, mintha szinte egy az egyben én volnék. A különbség csak a szakmánk, de minden másban teljesen azonosulni tudok vele. Ez egyszerre felszabadító és rémisztő.

JÓZSA BETTINA

Mennyi az átlagos napi képernyőidőd?

3 óra 21 perc. Rajta vagyok, hogy kevesebb legyen. Pár hete pont szembejött velem egy videó, hogy most állj meg egy pillanatra, és próbálj visszaemlékezni, hogy mit láttál az elmúlt 10 videóban, amit pörgettél. És háromnál többet nem tudtam felidézni. És ez ijesztő volt.

Mennyire vagy tudatos az időbeosztásban?

Ez azért nehéz kérdés, mert eleve más osztja be az időm nagy részét. A napi, heti és havi próbatáblához alkalmazkodva igyekszem minél hatékonyabban szervezni a dolgaimat. Elég pontos napi tervet szoktam készíteni, mérlegelve, hogy mi az, amit szeretnék, vagy mi az, amit mindenképp meg kell csinálni. Ezekhez általában tartani is tudom magam. Állandó társam a kis határidőnaplóm, amiben mindent vezetek, mert ha nem látom magam előtt leírva a teendőket, akkor elveszek.

Állt már meg veled az idő?

Egyszer egy buliból későn, hajnali kettőkor indultam haza, és mikor lefeküdtem aludni, ismét hajnali két órát mutatott a telefon. Sajnos nem állt meg az idő, csak óráátállítás volt, de egy pár pillanatig hittem, hogy valami furcsa időhurokba kerültem.

BORSI-BALOGH MÁTÉ

Mennyi az átlagos napi képernyőidőd?

7-8 óra sajnos. Általában éjfél után fekszem le, tehát onnan számolja a telefonom, de ez akkor is baromi sok, nagyon szeretnék kevesebbet telefonozni, nehéz, borzalmas függőség.

Szokott lenni felesleges időd? Ha igen, mit kezdesz vele?

Ha lesz felesleges időm, akkor próbálom kikapcsolni az agyamat otthon, és sajnos minden tartalmat a telefonon fogyasztok.

Állt már meg veled az idő?

Állt már meg. Egy tánc közben.

TERHES SÁNDOR

*Mennyi az átlagos napi
képernyőidőd?*

1 óra 32 perc.

*Mennyire vagy tudatos az
időbeosztásban?*

Amikor van valami dolgom, akkor
tervszerű, feszes menetrendet
tartok. Ha lehet lazítani, akkor nem
tervezek egyáltalán, random azt
csinálom, amihez éppen kedvem
van. A biciklizést kivéve, mert akkor
minden számít. Az eső, a szél, hogy
mennyit, mit, mikor eszem, stb.

Állt már meg veled az idő?

Egy zuhanás közben. Váratlan volt.

SZAPLONCZAY MÁRIA

Állt már meg veled az idő?

Szinte mindig, amikor a legjobb barátnőmmel találkozom vagy telefonálok. De olyankor nem megáll az idő, hanem inkább azonnal elröppen fölöttünk egy gyors három óra.

Van olyan terved, amit akkorra tartogatsz, ha majd sok időd lesz?

Ebben a kérdésben egyre kevésbé hiszek.

Mi a viszonyod Momóhoz, találsz benne hasonlóságot magaddal?

Hajlamos vagyok rettentő lassan csinálni hétköznapi tevékenységeket. Olyankor teljesen belefeledkezem a cselekvésbe, az ábrándozásba vagy egy beszélgetésbe. És mindez rendkívül jól esik. Nagyon szeretnék olyan szabadon élni, mint Momo. Nemcsak azért, mert bármire annyi időt szánhat, amennyit csak akar, hanem mert tud is bánni azzal rengeteg szabadidővel. Olyan szimbiózisban él a környezetével, hogy ha épp semmit sem csinál, akkor sem unatkozik. Szerintem ez teszi szabaddá.

FÜR ANIKÓ

Mennyi az átlagos napi képernyőidőd?

Fogalmam sincs. Időnként kénytelen vagyok rácuppanni, mert mindent onnan intézek, de szórakozni sosem szoktam rajta. De így se szeretem. Ha csak lehet, akkor távol tartom magam ettől az egésztől.

Mennyire vagy tudatos az időbeosztásban?

Ezt már rég feladtam, kétségesen próbálok loholni az életem eseményei után, és mindig pánikhangulatban kipipálni a legutolsót. De valami mindig marad. Mellettem fut az életem, mint egy gyorsvonalat, én egy-egy pillanatra fel tudok ugrani, de leginkább csak rohanok mellette.

Van olyan terved, amit akkora tartogatsz, ha majd nagyon sok idő lesz?

Van egy Bermuda-háromszög a lakásban, egy kétszer kettes helyiség, az én kis kuckóm. Oda szoktam éjszakánként elvonulni és hangosan dúdolgatni vagy szöveget mondani, hogy ne zavarjam a családot. Dermesztő káosz van ott. Ha lesz egy kis időm, rendbeteszem ezt a kis szobát, kiválogatom a papírjaimat, megpróbálok nem szentimentális lenni, és nem eltenni a gyerek utolsó kis firkálmányát is. Ilyen nagyra törő terveim vannak. Két nap alatt meg is leszek vele.

Vonulj vissza egy csendes helyre, ahol nem zavarhat senki. Ha kell, tegyél ki egy táblát az ajtóra. Némítsd le a telefonodat. Állítsd be a stoppert 5 percre.

Helyezkedj el kényelmesen a széken, dőlj hátra, a kezedet tedd a combodra, vagy ejtsd lazán az öledbe. Hunyd le a szemedet. Lassan szívd be a levegőt, és figyeld meg, ahogy emelkedik a mellkasod vagy a hasad. Majd lassan fújd ki a levegőt a szádon, és érezd át, ahogy a levegő távozik a testedből, ahogy visszasüüllyed a mellkasod. Folytasd a ki- és belégzést. Légzés közben először szűrd ki a háttérzajokat, majd hagyd őket figyelmen kívül. Ha valahol viszket vagy feszít, ne vakard meg – hagyd, múljon el magától. Ha elkalandoznak a gondolataid, finoman tereld vissza a figyelmedet, koncentrálj a légzésedre.

Amikor úgy érzed, lejárt az idő, lassan nyisd ki a szemedet. Egy pillanatig még figyeld meg, hogy érzed magad. Nyújtózkodj, majd állj fel, ismét nyújtózz egyet. Várj még egy kicsit. Figyeld a testedre, az érzéseidre, az elmédre. Mit érzel?

IMPRESSZUM

A műsorfüzetet szerkesztette:
Varga Zsófia

Köszönet:
Dudra Zsófia, Molnár Dóra

Felelős szerkesztő: Gáspár Máté
Előadásképek: Horváth Judit
Grafika: Bíró Árpád

Örkény István Színház Nonprofit Kft.

2025